

TÄYTTÄ RAHAA!

Kuinka täysvarantopankkijärjestelmä toimisi?

Suomen Talousdemokratian keskustelutilaisuus 25.11.2012

Patrizio Lainà
sihteeri

Suomen Talousdemokratia ry

Agenda

- Nykyinen pankkijärjestelmä
- Täysvarantopankkijärjestelmän tarkoitus
- Rahapoliittinen komitea
- Käyttelytilit
- Säästötilit
- Ongelmia
- Johtopäätöksiä

Miltä pankkitalletus näyttää?

- Yleinen harhaluulo...

- Todellisuudessa "raha" on nykyään suurimmaksi osaksi vain elektronisia merkintöjä talletuspankkien tietojärjestelmissä

Nykyään pankit luovat rahaa

- Tavalliset talletuspankit (Nordea, OP-Pohjola, Nooa säästöpankki jne.) luovat liikepankkirahaa eli talletuksia kaksinkertaisen kirjanpidon avulla
- Asiakkaan velka on pankin varallisuutta; pankin velka on asiakkaan varallisuutta

Rahan luominen lainaamalla

NORDEAN TASE – LAINAT (1. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **0 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **0 €**

NORDEAN TASE – LAINAT (2. VAIHE)

VASTAAVAA (VARAT)

Pankin omaisuus + muiden velat pankille

Laina Matille: **10 000 €**

VASTATTAVAA (VELAT)

Kaikki pankin velat muille + oma pääoma

Matin pankkitili: **10 000 €**

Raha on velkaa, mutta mistä?

- Ennen:

Ennen pankit loivat tositteita kullasta, jota ei oikeasti ollut olemassa

- Nyt:

Nyt pankit luovat tositteita keskuspankkirahasta, jota ei oikeasti ole olemassa

Täysvarantopankkijärjestelmän tarkoitus

- Estää talletuspankkeja *luomasta* rahaa
- Siirtää rahan luomisen valta läpinäkyvälle, julkiselle elimelle
- Tämä esitelmä perustuu Positive Moneyn ehdotukseen "Full-Reserve Banking"
- Täysvarantojärjestelmää ovat ehdottaneet ainakin Irving Fisher kollegoineen (1930-luvulla), James Robertson ja Joseph Huber (2000), sekä Jaromir Benes ja Michael Kumhof (2012)

”Täyttää rahaa”

- Rahaa ei luoda lainaamalla kuten nykyisin
- Raha lasketaan liikkeelle *velattomasti* julkisen tahon kautta
- Poliitikot eivät saa päättää, kuinka paljon rahaa lasketaan liikkeelle
- Rahan liikkeelle laskemisen *määrästä* päättää itsenäinen ”Rahapoliittinen komitea”
- Poliitikot päättävät ainoastaan *mihin* tarkoitukseen luotu raha käytetään

Rahapoliittinen komitea (RPK)

- Ainoastaan keskuspankki (Suomen Pankki tai EKP) voisi lisätä rahan määrää taloudessa
- Rahapoliittinen komitea (RPK) olisi keskuspankin sisäinen elin, joka noudattaisi sille annettua mandaattia esim. inflaatiotavoitetta (sis. varallisuuserät)
- RPK analysoi taloutta kokonaisuutena tehdessään päätöstä tarvittavasta uudesta rahasta – ei siis valtion tai pankkisektorin tarpeiden mukaan
- RPK valtuuttaisi keskuspankin lisäämään valtion keskuspankkitilin saldoa parhaaksi katsomallaan määrällä
- Tätä uutta rahaa ei tarvitsisi maksaa takaisin ja se olisi näin ollen *velatonta*
- Keskuspankki ei siis enää asettaisi korkotasoa, vaan säätelisi ainoastaan rahan määrää

Luodun rahan käyttö

- RPKn luoma uusi raha lisättäisiin valtion verotuloihin (ns. Seigniorage-tulo)
- Tämän uuden rahan valtio voisi käyttää:
 1. menojen lisäämiseen
 2. velan takaisinmaksamiseen
 3. perustulon jakamiseen
 4. verojen alentamiseen
- Tarkempi yhdistelmä määräytyisi kulloinkin vallassa olevan hallituksen poliittisten päämäärien mukaan

Valtionvelan takaisinmaksu

- Valtion velkaa ei kannata maksaa takaisin liian nopeasti kahdesta syystä:
 1. Ongelmia eläkerahastoille ja osakemarkkinoille
 2. Julkinen velka on "halpaa" kun taas yksityinen velka on "kallista"
- Etuna valtionvelan takaisinmaksussa: eläkerahastot joutuvat sijoittamaan rahansa yritysten joukkovelkakirjoihin tai pankkien säästötileille → pk-yritysten rahoitusasema paranee

Vaikutukset tavalliseen kansalaiseen

- Pankit toimisivat hyvin samalla tavalla kuin nykyäänkin
 - Lähinnä "kulissien takana" tapahtuva toiminta muuttuisi
- Aiheuttaisi kuitenkin joitakin muutoksia käyttelytileihin ja säästötileihin

Käyttelytilit 1/2

- Laskujen maksaminen yms. toimisi aivan kuten ennenkin
- Käyttelileillä oleva raha olisi varmassa turvassa keskuspankissa *aina*
 - Talletuspankin konkurssi ei vaikuttaisi millään tavalla talletajiin
- Perittäisiin pientä kk- tai vuosimaksua (arviolta 7 e/kk)
- Ei kertyisi korkoa

Käyttelytilit 2/2

- Tukipaketteja ei tarvita lainkaan → veronmaksajien rahat säästyisivät
- “Too big to fail” -politiikka olisi mennyttä
- Tilinylityksen mahdollisia → toimii indikaattorina RPKlle lisärahan tarpeesta → rahoitetaan säästötileiltä

Säästötilit

- Pankit toimisivat kuten suurin osa ihmisistä kuvittelee (virheellisesti) niiden nytkin toimivan: ne ottavat vastaan rahaa tallettajilta, jota ne lainaavat rahan tarvitsijoille
- Lainatakseen rahaa pankkien on löydettävä säästäjiä, jotka ovat valmiita luopumaan rahan käyttöoikeudesta tietyksi ajaksi
- Kerryttää korkoa säästäjälle riskiä vastaan
- Kaksi vaihtoehtoa: määräaikaistalletus tai nostoviive

Määräaikaistalletus

- Määräaikaistalletuksessa säästäjä siirtää säästötililleen tietyn määrän rahaa tietyksi ajaksi (esim. vuodeksi)
- Pankki kerää pooliin (eli pankin omalle käyttelytilille) kaikkien säästäjien rahaa, jota se *lainaa* esim. asunnon ostajille
- Lainaustoiminnan voitot kertyvät pankin pooliin
- Määräaikaistalletuksen erääntyessä pankki maksaa alkuperäisen talletuksen korkoineen takaisin
 - Osa pankin lainaustoiminnan voitoista menee siis säästäjille korkoina

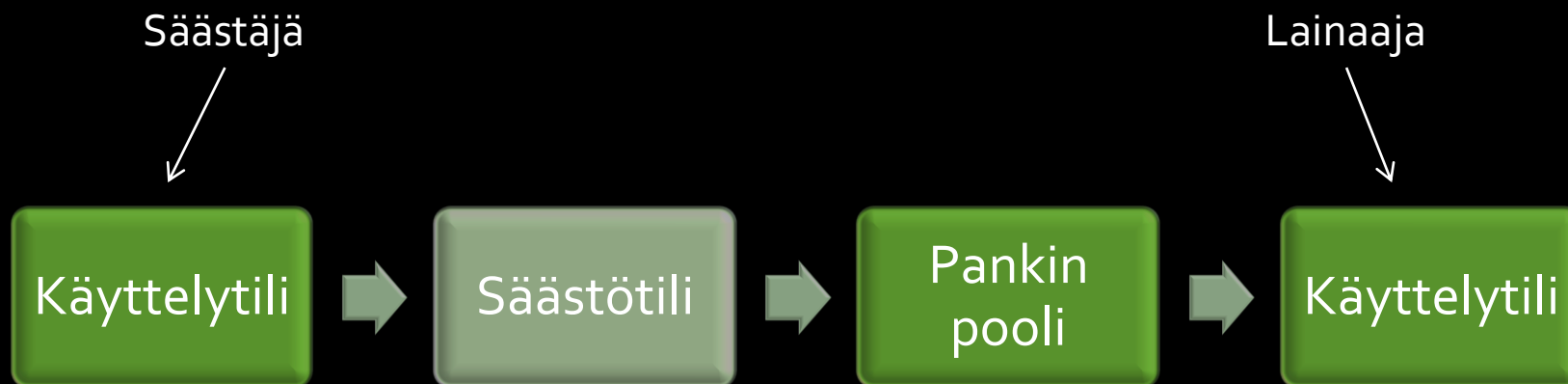
Nostoviive

- Toimii samalla tavalla kuin määräaikaistalletus, mutta säästäjän on ilmoitettava vähintään tietty aika (esim. kuukausi) etukäteen ennen kuin nostaa rahansa säästötililtä

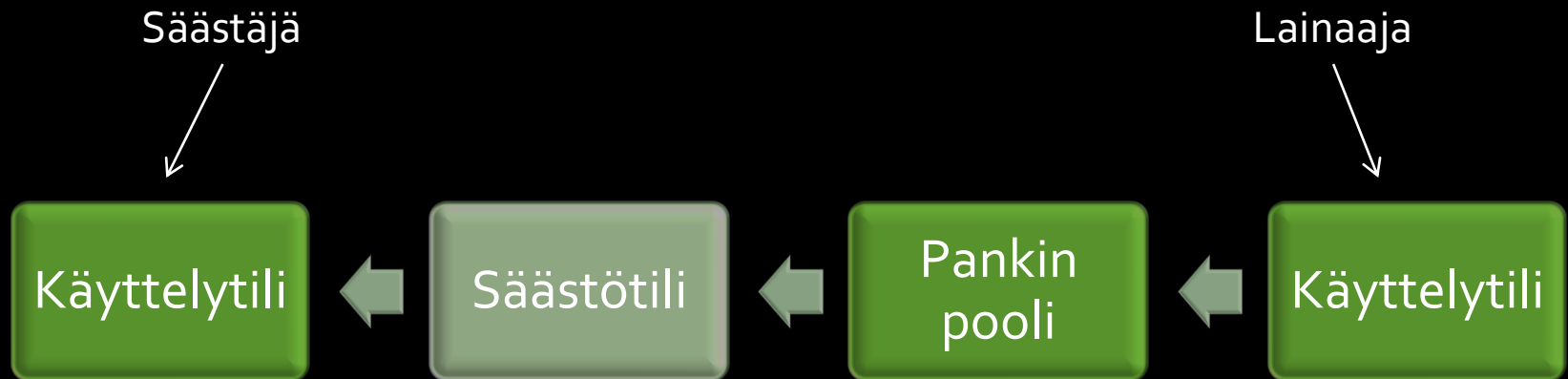
”Kulissien takana”

- Säästäjän siirtäessä rahaa käyttelytililtään säästötilille raha siirtyy pankin lainauspooliin (eli pankin omalle käyttelytilille)
- Säästötilille ei siis käytännössä jää yhtään rahaa, vaan sen avulla pidetään ainoastaan kirjaa
- Teknisesti kaikki raha on jatkuvasti keskuspankissa

Lainausprosessi

Takaisinmaksuprosessi

Muut lainarahan lähteet

- Pankit voivat hankkia rahaa pooliinsa:
 1. Säästötileiltä
 2. Pankin omista varoista (osakkeenomistajien pääoma ja voitot)
 3. Häätapauksessa lainaamalla keskuspankista
- Ei kuitenkaan missään nimessä käyttelytileiltä!

Pankin konkurssi

- Jos säästäjät pyrkivät nostamaan enemmän rahaa säästötililtä kuin pankki saa rahaa lainojen takaisinmaksusta, menee pankki konkurssiin
- Tällöin säästäjät saavat vain osan säästötilille laittamistaan rahoistaan takaisin
- Korke on siis korvaus säästäjän ottamasta riskistä
- Konkurssi ei vaikuta käyttötileihin mitenkään, vaan ainoastaan säästötileihin

Ongelmia

- Voiko RPK todella olla täysin itsenäinen ja epäpoliittinen?
- Yksityisiin investointitarpeisiin ei ole riittävästi rahaa?
- Kriisit aiheuttavat ongelmia pankeille säästötilien nostojen epävakauden kautta?

Johtopäätöksiä

- Talletuspako tulee mahdolliseksi
- Tukipaketit tulevat tarpeettomiksi
- Pankkijärjestelmä tulee huomattavasti vakaammaksi
- Rahan siirtäminen nopeutuu
- Moraalisesti oikeudenmukaisempi järjestelmä
- Ei pakkoa talouskasvuun